

VELIKI OVČJI METILJ - STARI PROBLEM U NOVOM RUHU

prof. dr. sc. Albert Marinculić

Veliki ovčji metilj, poznat i kao Fasciola hepatica plosnati je metilj koji živi u jetri preživača, ali i brojnih drugih životinja, kao i čovjeka. S obzirom na veliku učestalost u cijelom svijetu, procijenjeno je da uzrokuje ekonomske gubitke veće od 2,5 milijardi eura. Posebno iznenađuje sadašnje stanje njegove prisutnosti u gotovo svim europskim zemljama, pa tako i Hrvatskoj.

Smatra se da je čak dvanaest puta učestaliji nego što je bio u prošlosti. I pored brojnih lijekova na tržištu, zabrinuti znanstvenici su svjesni da je gotovo svaka bitka s njim izgubljena. Sadašnjem stanju je pridonio brz nastup otpornosti zbog nepravilne primjene lijekova, ali i nemogućnosti primjene nekih učinkovitijih lijekova, osobito zbog njihovog zadržavanja u namirnicama.

Veliki ovčji metilj-metilj ovce, ali i gotovo svih domaćih sisavaca i čovjeka

Ovaj lako prepoznatljiv metilj, koji je plosnatog oblika s izbočenim prednjim krajem, dug od 2 do 5 cm, osim u ovaca, živi i u žučovodu koza i goveda, ali i magarca, konja, svinje, mačke i čovjeka. Procijenjeno je da je u svijetu ovim metiljem zaraženo čak 17 milijuna ljudi. Velika učestalost u ljudi zabilježena je u Južnoj Americi, Iranu, ali i Francuskoj te Španjolskoj. U Europi se metiljem zaraze gurmani nakon uživanja samoniklog jestivog bilja na kojem se metilj nalazi skriven u golim okom gotovo nevidljivoj čahuri.

Iz života velikog ovčjeg metilja

Veliki ovčji metilj jednako se dobro snalazi u tijelu životinje, kao i u okolišu. Ovaj dvospolac je vrlo plodan pa dnevno izluči čak 10.000 – 20.000 jajašaca koja sa žuči ulaze u crijeva te izmetom u okoliš. Život u prirodi metilju omogućava voda pa će se tako samo u vodi unutar jajašca razviti ličinka, tzv. miracidij. Nakon što u obliku tzv. miracidija napusti jajašce, metilj ne može sam, već traži partnerstvo u vodenom pužu, malom barnjaku (*Lymnaea truncatula*). Potraga za partnerom mora biti brza jer bez njega ugiba već za 12 do 24 sata. Nakon što prodre u puža, brzo se smjesti i počinje umnažati pa tako nastanu tzv. sporociste, a unutar njih čak 5 do 8 redija.

Unutar svake redije razvija se 15 do 20 cercarija, razvojnih oblika s repićem, koji napuštaju puža te plivajući traže tvrdi podlogu poput potopljenih dijelova vodenih biljaka. Na biljkama cercarije odbacuju rep te luče ljepljivu tvar koja ih štiti.

Ovca se zarazi nakon što se nahrani zaraženom travom

Ovca metilja unosi napasivanjem. U crijevu će se iz tzv. metacercarije osloboditi mladi metilj koji će probušiti stijenku crijeva te tijekom sljedećih 4 do 8 dana lutati po trbušnoj šupljini dok ne pronađe površinu jetre. Lutanju nikad kraja, pa će tako lutati i u jetri, i to tijekom sljedećih jedan do dva mjeseca, dok ne pronađe najbolji žučovod u kojem će se smjestiti i nastaviti svoj dugovječni život.

Plodni dugovječni starac

Jednom u žučovodu metilj će potpuno sazrijeti te ukoliko i ne nađe partnera, početi proizvoditi jaja. Veliki ovčji metilj prosječno živi čak jednu do dvije godine. Dokazan je i životni vijek koji je iznosio čak 11 godina. Iz svega spomenutog je jasno da je dovoljan samo jedan metilj u jednoj ovci pa da područje na kojem je napasivano stado ubrzo postane zaraženo.

Kada posumnjati na bolest?

U ovaca nastup znakova bolesti ovisi o broju metilja. U životinja loše kondicije znakove može uzrokovati i manji broj metilja. Uslijed jake invazije, bolest se vrlo brzo razvija, pri čemu dolazi do naglog uginuća (akutna fasciolozna). Blaže invazije uzrok su postupnog mršavljenja, potištenosti, zaostajanja za stadom i čestog ležanja. Ovce kraće pasu i slabije preživaju. Vuna lako otpada. Na području donje čeljusti uočava se otečenje (edem). Ovce su slabokrvne (anemija). Ako bolest traje duže, nastupa i žutica kao posljedica oštećenja jetre. Ovce mogu i pobaciti.

Metilj u ruci, ali i pod mikroskopom

Na velikog metilja treba posumnjati uvijek ako su oboljele ovce pasle na naplavnom području ili u blizini bara, lokava ili jezera. Posumnjati treba i kada životinje mršave i uz dobru pašu. U bolesnih ovaca runo je neuredno te lako otpada. Na glavi se uočava otečenje.

Prepoznati velikog ovčjeg metilja nije teško. Plosnatost, listoliki izgled i veličina su dovoljni da se s velikom sigurnosti proglašava njegova prisutnost. Mnogo je teže dokazati mladog metilja koji je mnogo manji i jedva vidljiv golim okom. Za to je potrebno potražiti pomoć specijaliziranog laboratorija. Laboratoriju se tada šalje jetra iz koje će se natapanjem u toploj fiziološkoj otopini osloboditi mladi metilji. Za određivanje metiljavosti je prikladna i koprološka pretraga koja se izvodi na različite načine u specijaliziranim laboratorijima. Za to je potrebno od svake ovce uzeti izmet te u nepropusnoj ambalaži poslati u laboratorij. Koprološkom pretragom će se lako moći dokazati prepoznatljiva velika jajašca zlatnožute boje.

Lijekovi postoje, ali...

Iako postoje lijekovi na tržištu, njihova nestručna primjena veliki je nedostatak koji je i doveo do brzog nastupa otpornosti, čime se suočava i cijeli svijet. Važno je znati da treba pažljivo odabrati lijek za pojedini razvojni oblik metilja. Najbolje je isti zadatak prepustiti veterinaru. Na uobičajene lijekove protiv metilja potpuno su otporni mladi metilji. Eto razloga zašto je, i uz primjenu lijeka metiljavost stalno prisutna u brojnim stadima ovaca. Kako još uvijek ne postoji cjepivo, ne preostaje nam ništa drugo do racionalnog korištenja dostupnih lijekova prema prijedlogu stručnjaka.

www.ovce-koze.hr